



KRIZA, REGION I ORGANIZOVANI KRIMINA



Slobodan Homen, državni sekretar u Ministarstvu pravde, Tomo Zorić, portparol Republičkog javnog tužilaštva i Tatjana Tagirov, novinar, bili su gosti tribine koju su zajednički organizovali Fondacija "Fridrih Ebert" i nedeljnik Vreme u Centru za kulturnu dekontaminaciju 15. juna. Izvode sa tribine koju je vodio Filip Švarn, odgovorni urednik nedeljnika Vreme, objavljujemo u ovom dodatku zajedno sa posebnim priložima Dejana Anastasijevića i Miloša Vasića



PRILIKA ČINI LOPOVA

Vlasnik malog preduzeća koji u normalnim prilikama ne bi ni šljivu ukrao možda će pristati da propere nečiji prljav novac ako je to jedini način da izbegne bankrot, ili će pozajmiti pare od zeleniša i začas se naći u mreži iz koje se teško izlazi. Mlada osoba bez posla i šanse da ga nađe biće u iskušenju da prihvati ponudu za “brzu i laku” zaradu. Organizovani kriminalci vrebaju ovakve mete i spremno nude usluge, prepoznajući način da prošire poslove i mreže



PIŠE: DEJAN ANASTASIJEVIĆ

Postoji priča, prilično uvrežena, da se kineski ideogram koji označava reč “kriza” sastoji iz dva dela, od kojih jedan znači “opasnost”, a drugi “šansa”. Stari Kinezi su, dakle, odavno naučili da doba nestabilnosti i neizvesnosti ujedno otvara nove mogućnosti, bar za onaj snalažljiviji i pronicljiviji deo društva. Priča je lepa i poučna, samo što nije istinita: ovaj novinar je to tek nedavno saznao od jednog kineskog kolege, koji mu je rastumačio da ideogram za “krizu” znači samo to i ništa više, te da je reč o zapadnjačkoj izmišljotini.

Čak se i izmišljotine, međutim, zasnivaju na nekom zrnju istine. Baš kao što je rat mnogima bio brat (u šta smo neposredno imali prilike da se uverimo) tako i nadolazeća svetska ekonomska kriza brzo ruši postojeća pravila igre i uspostavlja

lja nova. U tom metežu najbolje se snalaze oni koji su oduvek igrali prljavo, a organizovani kriminalci bez sumnje spadaju u tu kategoriju.

Iako krizni talas, koji je krajem prošle godine krenuo iz Amerike, još uvek nije svom silinom zapljusnuo zemlje bivše Jugoslavije, ima dosta razloga da se veruje da će one biti posebno ranjive. Najpre, reč je o postkonfliktnim državama sa krhkim privredama i još krhkim institucijama pravne države. A zatim, najveći deo zapadnog Balkana još uvek je van okvira Evropske unije, koja em ima sredstva da svojim članicama pomogne da ublaže udar, em su joj na raspolaganju transnacionalne policijske i srodne ustanove kao što su Europol i OLAF (Evropska kancelarija za borbu protiv korupcije i prevare). Kako stvari trenutno stoje, EU se za sada rukovodi načelom da je košulja bliža od kaputa, i nije naročito raspoložena da ove resurse koristi van svojih granica, pa će

O KRIZI I BORBI PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA

Tomo Zorić

PORTPAROL REPUBLIČKOG JAVNOG TUŽILAŠTVA U SRBIJI

Svakako da ekonomska kriza ima uticaja i na rad tužilaštva i pravosudnih organa. Ali ono što mi moramo u ovom trenutku učiniti jeste da se izdignemo ljudski onoliko koliko je to moguće iznad ekonomske krize i da se postavimo tako da ona zapravo ne može uticati na procese koji tu postoje. Kriza će se možda odraziti time što će krivična dela, kao što je pranje novca ili druga krivična dela koja se tiču privrede, biti u povećanom obimu. Kako ekonomska kriza bude jačala, i broj tih krivičnih dela privrednog kriminala će rasti. Ali, na kraju krajeva, mi ćemo kao tužilaštvo raditi isto kao što smo radili i ranije, s tim će sigurno obim privrednog kriminala biti ravnomerno, proporcionalno uslovljen efektima ekonomske krize.



Slobodan Homen

DRŽAVNI SEKRETAR MINISTARSTVA PRAVDE

Ekonomska kriza ozbiljno utiče na borbu protiv organizovanog kriminala. Evo i konkretnog primera: budžet Ministarstva pravde – faktički kompletnog pravosuđa – najmanji je u prethodnih osam godina i ravan je budžetu iz 2000. godine. Zaista je vrlo teško u svakom smislu. Mi smo planirali za ovu godinu da renoviramo, da izgradimo više zgrada. Novca u budžetu za to, jednostavno, nije više bilo. Ono što smo uradili, i premijer se složio s tim, jeste da smo uzeli kredit od 50 miliona evra baš zbog toga što novca nema u budžetu i faktički gradimo potpuno novu zgradu za tužilaštvo. Tužilaštvo nikada nije imalo svoju zgradu. I mislim da u smislu budućeg prelaska na tužilačku istragu i važnost funkcije koju obavlja, to je neophodno. Takođe, biće potpuno rekonstruisana Palata pravde i izgrađićemo dva nova zatvora. Bez novca ne možemo da pariramo organizovanom kriminalu i tu se ozbiljno oseća ekonomska kriza.



Tatjana Tagirov

NOVINAR VREMENA

Kriza će, ako ništa drugo, uticati na to da se nećemo približiti onom što mislimo da bi bilo idealno, da recimo svi suci i tužioci imaju onakve uvjete za rad, tehničke i svake druge, kakvi postoje u zgradi Specijalnog suda u Ustaničkoj ulici. Dakle, s obzirom na manjak novca, na smanjene budžete, još ćemo dugo godina imati, bez obzira na dobre zakone, prilično loše uvjete u kojima suci i tužioci rade.



>> OZBILJNA I SISTEMATSKA BORBA PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA JE SKUPA RABOTA: POTREBNO JE OBEZBEDITI PROSTORIJE, INTEGRISANE KOMPJUTERSKE SISTEME, VOZILA I OSTALU TEHNIČKU OPREMU, A OSOBLJU DATI PRISTOJNE PLATE KAKO BI SE SMANJILA MOGUĆNOST KORUPCIJE. KADA DRŽAVA STEŽE KAIŠ, ŠTEDI SE I NA TOME, A NIJE LAKO OPRAVDATI POTREBU DA TUŽIOCI I POLICAJCI BUDU BOLJE PLAĆENI OD, RECIMO, UČITELJA I LEKARA, ILI DA JE VAŽNIJE NABAVITI SPECIJALNU OPREMU ZA PRISLUŠKIVANJE NEGO APARAT ZA DIJALIZU

siromašni balkanski rođaci morati da se snalaze sami.

S druge strane, organizovane kriminalne grupe sa područja bivše Jugoslavije ne samo što su dobro uvezane među sobom, već su se odavno lepo uklopile sa srodnim organizacijama iz EU i ostatka sveta, od italijanske mafije do kolumbijskih kartela. Za njih ne važe carinske barijere i tarife koje razvijene zemlje ovih dana podižu na evropskim granicama, a umesno je pretpostaviti da će za robom kojom trguju – narkoticima, oružjem i ljudima – potražnja samo rasti. U teškim i opasnim vremenima, čovek će možda odustati od kupovine novog stana ili automobila, ali će zato lakše potražiti privremenu utehu u kokainu ili plaćenom seksu, ili će se odlučiti da se naoruža radi samoodbrane.

Sem toga, prilika čini lopova, a kriza, kako veli izmišljena kineska mudrost, donosi obilje prilika. Vlasnik malog preduzeća koji u normalnim prilikama ne bi ni šljivu ukrao možda će pristati da propere nečiji prljav novac ako je to jedini način da izbegne bankrot, ili će pozajmiti pare od zeleniša i začas se naći u mreži iz koje se teško izlazi. Mlada osoba bez posla i šanse da ga nađe biće u iskušenju da prihvati ponudu za “brzu i laku” zaradu. Organizovani kriminalci vrebaju ovakve mete i spremno nude usluge, prepoznajući način da prošire poslove i mreže.

Ovaj mehanizam je već na delu u Italiji, zemlji sa dugom tradicijom kad je reč kako o krizama tako i organizovanom kriminalu. Italijanska policija upozorila je nedavno da se pripadnici Kamore sve češće pojavljuju na javnim aukcijama, ne da bi kupovali, nego da vide koja je firma zapala u finansijske teškoće pa mora da prodaje inventar i nekret-

nine. Vlasnicima i menadžerima tih firmi zatim prilaze sa ponudom koja se ne odbija; prema proceni potpukovnika Karabinijera Roberta Kazagrandea, Kamora je zahvaljujući toj praksi samo poslednjih meseci višestruko uvećala svoje bogatstvo.

Ono što važi za mala preduzeća, važi i za velika, što kod nas uključuje i političke stranke koje, videli smo, nikako ne vole da im se zaviruje u knjige prihoda i rashoda. Kad treba prikupiti novac za izbornu kampanju, ničije pare ne smrde, a račun se ispostavlja naknadno, u vidu posebnog tretmana za sponzore.

I konačno, postoji još jedan faktor koji pomaže kriminalcima u vreme krize: ozbiljna i sistematska borba protiv organizovanog kriminala je skupa rabota: potrebno je ne samo osnovati odgovarajuće institucije, nego obezbediti prostorije, integrisane kompjuterske sisteme, vozila i ostalu tehničku opremu, a osoblju dati pristojne plate kako bi se smanjila mogućnost korupcije. Kada država steže kaiš, štedi se i na tome, a nije lako opravdati potrebu da tužioc i policajci budu bolje plaćeni od, recimo, učitelja i lekara, ili da je važnije nabaviti specijalnu opremu za prisluškivanje nego aparat za dijalizu.

Ni programi za zaštitu svedoka, bez kojih je nemoguće boriti se protiv mafije, nisu jeftini, a uz to su politički nepopularni. Poštenom građaninu kome ni krivom ni dužnom preti gubitak posla ili stana teško je objasniti zašto neki razbojnik i ubica zaslužuje da sve to dobije od države za džabe, samo zato što je pristao da ocinkari šefa svoje organizacije.

Kad se sve sabere i oduzme, izlazi da kriza pretila da umanjiti ili čak poništi izvestan napredak koji su balkanske zemlje, u želji da dostignu evropske standarde, pokazale u borbi protiv organizovanog kriminala. To bi bila šteta, ne samo zbog toga što nam pretila opasnost da nam EU uskrati i ono malo pomoći na koju bismo mogli da računamo (Bugarskoj su, premda je članica EU, zbog korupcije i organizovanog kriminala uskraćena znatna sredstva). I kada je stvarno dobro organizovan (to jest diskretan i mahom nenasilan), kriminal uzima svoj danak. Novac ukraden ili iznuđen od privatnih firmi ugrađuje se u cene robe i usluga, a novac ukraden od države nadoknađuje se porezima ili smanjivanjem socijalnih programa – ceh na kraju plaćaju oni najranjiviji.

Ako je neka uteha, vreme intenzivnog ekonomskog razvoja još više pogoduje organizovanom kriminalu nego kriza. Nagli razvoj uključuje velike građevinske poslove, masovne migracije sa sela u gradove i zamašne državne projekte, a to su stvari od kojih svakom pametnom mafijašu pođe voda na usta. Američki gangsterski sindikati procvetali su dvadesetih godina prošlog veka, kad je berza cvetala, a zatim ponovo tokom posleratnog ekonomskog buma pedesetih. Isto važi i za Italiju, u kojoj je nagla industrijalizacija severa pedesetih i šezdesetih omogućila Koza nostri, Kamori i Ndragenti da od seljačkih banditskih udruženja postanu moćne kriminalne organizacije. Bar nam ta opasnost za sada ne pretila.

U ZATVOR I BEZ IMOVINE STEČENE KRIMINALOM

Mi smo prešli Rubikon sa donošenjem odluke o oduzimanju imovine Miloradu Ulemeku Legiji pre nekoliko nedelja. To je izuzetno važno. Ulemek predstavlja simbol organizovanog kriminala, simbol svega onog što se loše dešavalo u Srbiji pre nepunih šest godina, a to je ubistvo premijera



Prvi kome je oduzeta nelegalno stečena imovina: Milorad Luković Legija

Sušтина Zakona o oduzimanju imovine stečene kriminalom, ogleda se u spremnosti države, odnosno državnih organa – u ovom slučaju tužilaštva i suda – da ga primene. A primena ovog zakona nije jednostavna. Ona jeste procesna, ali očigledno je da su potrebni velika spremnost i velika hrabrost da se ovaj zakon primeni na pravi način.

Mi smo prešli Rubikon sa donošenjem odluke o oduzimanju imovine Miloradu Ulemeku Legiji pre nekoliko nedelja. To je izuzetno važno. Ulemek predstavlja simbol organizovanog kriminala, simbol svega onog što se loše dešavalo u Srbiji pre nepunih šest godina, a to je ubistvo premijera.

Moramo da pokažemo da smo spremni da sa najozbiljnijim kriminalcima, odnosno vođama organizovanih kriminalnih grupa postupamo na adekvatan način, da im oduzmemo imovinu. Mislim da je ova poruka – oduzimanje imovine Ulemeku – ozbiljno uznemirila svet kriminala i to se oseća.

Svedoci saradnici i oduzimanje imovine stečene kriminalom

Zakon o oduzimanju imovinske koristi je vrlo precizan. Kad jednom neko dobijete status svedoka saradnika, dobio ga je samo za ono krivično delo za koje ga je dobio. Ako čini bilo koje drugo krivično delo, ne može i neće biti zaštićen. Ubuduće, sticanje statusa svedoka saradnika neće štiti od oduzimanja imovine. Prema tome, onaj ko dobije status zaštićenog svedoka, biće mu smanjena zatvorska kazna, ali će mu biti oduzeta celokupna imovina.

Vrtić u Legijinoj kući?

Koliko je meni poznato, u Ulemekovoj kući ima više stanova koji su faktički fizički odvojeni. Ono što je suština jeste da se kroz izvršni postupak ta imovina prevede u vlasništvo Republike Srbije. I to je nešto što se sada događa, jer Zakon o oduzimanju imovine jasno propisuje proceduru putem izvršnog postupka, koji će, ja verujem, biti brzo sproveden. Ta imovina će preći u vlasništvo Republike Srbije. Upravo je tu uloga Direkcije da odluči šta raditi sa tom imovinom. Ona, naravno, predstavlja određenu ekonomsku vrednost koja bi mogla da se proda i da se dobije novac koji bi išao u budžet. Naravno, postavlja se ono pitanje da li je neko spreman i hrabar da otkupi takvu imovinu.

Upravo zbog toga mislim da treba da se rukovodimo italijanskim modelom koji je sasvim jasan. Za tu najproblematičniju imovinu, pogotovu kad je reč o privatnim kućama, treba tražiti adekvatno rešenje. U ovom trenutku mi zaista imamo veliki problem, tj. manjak prostornih kapaciteta i za republičko tužilaštvo i za policiju i za Ministarstvo pravde. U svakom slučaju određeno istureno odeljenje, na primer, MUP-a moglo bi da se smesti u te prostorije. S druge strane, neophodni su i kapaciteti i u drugim oblastima. Znate, u Beogradu se najavljuje izgradnja šest ili sedam dečjih vrtića. Zašto u Ulemekovoj kući ne bi bio jedan od tih dečjih vrtića?

Mislim da je za onu imovinu za koju je jasno da ju je teško prodati, najbolje da ostane vlasništvo Republike Srbije te da mu država kao takvom nađe adekvatnu namenu.

>>

To najbolje zna policija.

Republički tužilac dao je obavezno uputstvo – što smatram da je izuzetno važno – da za svaki postupak gde je učinjeno krivično delo iz kataloga krivičnih dela koja se navode u Zakonu, radi imovinske koristi, mora da se traži obavezno i oduzimanje imovine. Zašto je to važno? Ako vi ostavljate nekome da arbitrira, uvek postoji mogućnost pritiska, ucena, pretnji. A ovde postoji jednostavno pravilo i u ovom slučaju zaista možemo da budemo zadovoljni sa ovim načinom primene.

Ovaj zakon je izuzetno važan i kad pričamo o korupciji. U ovom trenutku se vodi nekoliko vrlo velikih postupaka gde pričamo o iznosima od sto miliona evra i više. Tu ćemo tek da vidimo konkretne rezultate, ali smatram da neće biti sporno da se i tu oduzme imovina. Na taj način postiže se važan poen u borbi protiv organizovanog kriminala. Pored adekvatne kazne koja će biti izrečena – mada, kada su u pitanju krivična dela korupcije, tu nisu velike kazne, tri do pet godina, tako da je pravo pitanje da li se zločin isplati, i u tom slučaju možemo da kažemo da se isplati – adekvatnom primenom ovog zakona o oduzimanju imovine, obesmišljavamo potpuno kriminal kao takav. To jest, šalje se jedna ozbiljna poruka sa aspekta generalne prevencije: gospodo, ako se bavite kriminalom, ići ćete u zatvor i oduzeće vam imovinu. Smatram da je to suština.

Za sada su, dakle, što se tiče države, učinjena dva osnovna koraka – formirana je Direkcija za upravljanje oduzetom imovinom i MUP je formirao jedinicu za finansijske istrage. Kad tužilaštvo zahteva, ta jedinica mora da otkrije gde se sve nalazi novac, što često nije lako. Deo novca je u of-šor firmama, a deo novca se prebacuje na porodicu, prijatelje, advokate. I to je jedna ozbiljna istraga. U ovom trenutku mi imamo oko 105 ljudi koji se bave finansijskim istragama. Ali, kako stvari sada stoje, verovatno će biti potrebno da se ta jedinica dodatno ojača, jer imamo veliki broj postupaka.

>> REPUBLIČKI TUŽILAC DAO JE OBAVEZNO UPUTSTVO – ŠTO SMATRAM DA JE IZUZETNO VAŽNO – DA ZA SVAKI POSTUPAK GDE JE UČINJENO KRIVIČNO DELO IZ KATALOGA KRIVIČNIH DELA KOJA SE NAVODE U ZAKONU, RADI IMOVINSKE KORISTI, MORA DA SE TRAŽI OBAVEZNO I ODUZIMANJE IMOVINE. ZAŠTO JE TO VAŽNO? AKO VI OSTAVLJATE NEKOME DA ARBITRIRA, UVEK POSTOJI MOGUĆNOST PRITISAKA, UCENA, PRETNJI

–SLOBODAN HOMEN

TOMO ZORIĆ

KRIMINALCI SE NE SMEJU KRITI IZA DRŽAVLJANSTVA

Ukoliko bismo napravili sporazum o izručenju sa Hrvatskom, Crnom Gorom, Bosnom i Hercegovinom, ali i drugim državama na Balkanu, kao što su Bugarska i Rumunija, protiv organizovanog kriminala borili bismo se na nivou regiona, a ne pojedinačnih država

Država se raspadala, narodi su se delili, ali za vreme ovih krvavih ratova jedino je organizovani kriminal jačao i jedino se organizovani kriminal udruživao. Jedino je on bio sve jači.

Slučaj Ive Pukanića i procesi koji se dešavaju u Hrvatskoj, ali i u Srbiji, predstavljaju možda jednu novu – slobodno mogu da kažem – istorijsku prekretnicu, kada je u pitanju saradnja između Srbije i Hrvatske. Reč je o rezultatu odlične saradnje tužilaštava i ministarstava unutrašnjih poslova Hrvatske i Srbije. Na osnovu te saradnje moguće je da se efikasno procesuiraju lica i na teritoriji Republike Hrvatske koja su umešana u izvršenje krivičnog dela ubistva, ali i da se ovde sudi našim državljanima zato što su umešani u ovo krivično delo. Jer, reč je o tome da mi sada imamo u Srbiji proces našim državljanima koji su učinili krivično delo ubistva u Republici Hrvatskoj. Mislim da je ovo jedna jaka poruka svim ostalim kriminalcima i da će delovati u smislu generalne prevencije: niko ne može više da očekuje, ukoliko je učinio krivično delo na teritoriji druge države, da će time što će pobeći u svoju državu izbeći krivičnu odgovornost i krivični progon.

Upravo se to sada desilo u Srbiji. Pred lice pravde svi će biti izvedeni, bez obzira na to čiji su državljani.

Ovde bih ukazao na značaj Sporazuma o izručenju. Uzmite, kao primer, slučaj Branimira Glavaša, koji je osuđen pred hrvatskim sudom za ratne zločine u Osijeku, a zatim je otišao u Bosnu i Hercegovinu i uzeo tamošnje državljanstvo. Ako je to način da se izbegne pravda, onda moramo naći mehanizme i načine da ta lica privedemo pravdi. Smatram da jedan regionalni sporazum da se izručuju i domaći državljani drugim državama, ukoliko učine krivična dela, pogotovu kada su u pitanju ratni zločini i krivična dela organizovanog kriminala, mora biti jedan od prioritarnih zadataka kojem mi moramo težiti.

Ukoliko bismo napravili sporazum o izručenju sa Hrvatskom, Crnom Gorom, Bosnom i Hercegovinom, ali i drugim državama

TATJANA TAGIROV

RAZLIČITA ISKUSTVA

na Balkanu, kao što su Bugarska i Rumunija, protiv organizovanog kriminala borili bismo se na nivou regiona, a ne pojedinačnih država. Zašto ne izručiti našeg državljanina da mu se tamo sudi? Na taj način sprečavamo i dejstvo i efikasnost organizovanog kriminala i na teritoriji Republike Srbije.

Suština je u sledećem: niko ne može da se krije iza državljanstva ukoliko je učinio krivično delo u nekoj drugoj državi. Suditi mu se mora. Srbija ima zakone koji eksplicitno propisuju da se mora suditi ovde ukoliko naši državljani učine krivično delo na teritoriji druge države. Ali zašto mi ne bismo mogli da izručimo naše državljane državama u regionu, ukoliko učine krivično delo na teritoriji druge države. Na primer, da je Sporazum o izručivanju postojao u slučaju Pukanića, sada bi to suđenje bilo sprovedeno u Hrvatskoj i bilo bi objedinjeno. Sigurno da bi bilo i efikasnije i ekonomičnije da se takvi procesi odvijaju.

Mislim da treba težiti ka tome i nikako ne smemo posmatrati organizovani kriminal kao problem jedne države. Nije organizovani kriminal problem samo Srbije, Hrvatske ili bilo koje države. To je naš zajednički problem i moramo naći zajednička rešenja koja će nas dovesti do efikasnih ciljeva. Možda pravljenje upravo takvih sporazuma da se našim državljanima može suditi u Hrvatskoj i hrvatskim državljanima ovde i da oni mogu biti izručeni kada su u pitanju najteža krivična dela, možemo jednostavno pokazati i organizovanom kriminalu da su sve države regiona na Balkanu opredeljene da mu zapravo slome kičmu i da nema nedodirljivih u smislu da neko može izbeći pravdu.

Dve presude umesto jedne

Suđenje za ubistvo Ive Pukaniće i Nikole Franjića vodiće se u dva odvojena procesa i doneće se dve odvojene presude, jedna od hrvatskog, druga od strane srpskog suda. Ovaj problem bio bi izbegnut da je napravljen i usvojen Sporazum o izručivanju. U tom slučaju moglo bi se suditi odjednom – ovog puta u Zagrebu – i tamo bi se izrekla jedna jedinstvena presuda. Ovo bi bilo dobro ne samo zbog efikasnosti i ekonomičnosti, već mislim da je to najbolje i u cilju zadovoljenja same pravde. Da je tako, imali bismo umesto dva procesa i dve presude, jedan proces i jednu presudu.

Sličnih situacija bilo je i ranije. Najpoznatiji je slučaj najveće pljačke u istoriji Japana u kojoj su učestvovali i naši državljani, kada je ukradena dijamantska ogrlica vredna 25 miliona dolara. Iako je to učinjeno u Tokiju, našim državljanima se sudilo ovde za izvršenje krivičnog dela koje je učinjeno u Japanu. Pošto su pripadnici čuvene grupe Pink panter bili lica iz Švedske, Danske i Velike Britanije, vođeno je više postupaka. Neki su sprovedeni u Japanu, neki kod nas, a neki u skandinavskim zemljama. Svi ti postupci su okončani. Hoću da kažem da se ne događa prvi put da mi sudimo našim državljanima ukoliko učine krivično delo na teritoriji druge zemlje.

Hrvatski zakon o krivičnom postupku drukčiji je od našeg zakona, u smislu da se najpre sprovodi dokazni postupak, ispituju se svedoci, izvode se dokazi, da bi tek na kraju okrivljeni davali svoju odbranu

Organizovani kriminal je isprepleten u cijelom regionu. Međutim, Hrvatskoj se praktično tek nakon ubojstva Ivane Hodak i onda potom ubojstva Pukanića i njegovog kolege Nikice Franjića, počelo otvoreno priznavati da postoji organizirani kriminal pa se krenulo u ono što je Srbija – to se mora reći – počela još 2002. godine, a to je donošenje cijelog seta takozvanog specijalnog zakonodavstva, osnivanje odjela Okružnog suda u Beogradu za ratne zločine i za borbu protiv organiziranog kriminala, kao i imenovanje specijaliziranih tužilaca u jednoj i u drugoj oblasti.

Dakle, Hrvatska je tek sad počela sa osnivanjem specijaliziranih odjela za borbu protiv organiziranog kriminala pri županijskim sudovima u Osijeku, Zagrebu i u Splitu. Najavljuje se, takođe, i da će se mijenjati zakonodavstvo, da će se donijeti zakoni koje mi ovdje već imamo i da će se uspostaviti i mreža specijalnih tužilaca za borbu protiv organiziranog kriminala.

Što se tiče suradnje, i tu možemo slučaj Pukanić u oblasti organiziranog kriminala ocijeniti kao preloman, zato što su napokon policija Hrvatske i policija Srbije počele surađivati onako kako je to neophodno, da bi se taj regionalni problem riješio. Podsjećam da, kada je riječ o ratnim zločinima, tužilaštva Hrvatske i Srbije vrlo dobro surađuju, razmjenjuju dokaze, zato što, takođe postoje predmeti koji se vode i u Hrvatskoj i u Srbiji paralelno i da se ti dokazi koji bivaju dostavljani u Sud za ratne zločine, odnosno pred Vijeće za ratne zločine u Beogradu, koriste u tim postupcima.

E sad, da li je moguće provesti suđenje paralelno? Mislim da bi sa malo širim tumačenjem zakona čak i to moglo. Jedini bi problem bio, vjerovatno, uskladiti tajming, jer je hrvatski zakon o krivičnom postupku drukčiji od našeg zakona u smislu da se najprije sprovodi dokazni postupak, ispituju se svedoci, izvode se dokazi, da bi tek na kraju okrivljeni davali svoju odbranu. Kod nas je, kao što znamo, obrnuto. Ali, s obzirom na tehničke kapacitete koji postoje u našoj zgradi u Ustaničkoj i tehničke kapacitete Županijskog suda u Zagrebu, mogle bi se čak neke zajedničke dokazne radnje izvesti putem video-linka. To smo već imali u upotrebi nekoliko puta kad je reč o suđenjima za ratne zločine koji su se događali u Beogradu. >>

SLOBODAN HOMEN

EVROPSKA PODRŠKA

U Skupštini Srbije će se 13. jula naći paket krivičnih zakona, čime mi u potpunosti završavamo reformu krivičnog zakonodavstva. Sada idemo korak dalje u reformi specijalnog dela pravosuđa koji se bori protiv organizovanog kriminala

Šesnaest meseci pisanja presude



Hapšenje u Beogradu:
Željko Milovanović

Set ovi pravosudnih zakona je samo prvi korak u reformi pravosuđa. Evo zašto je važan. Daću vam jedan slučaj za koji ne znam da li ste ga pratili kroz medije, a to je pitanje Željka Milovanovića Gavre, koji je osumnjičen da je ubio Ivu Pukanića i Nikicu Franjića. On je 28. januara 2008. godine, znači pre nekih osamnaest meseci ili šesnaest meseci, ako se ne varam, osuđen na kaznu zatvora u trajanju od trinaest godina, odnosno javno je objavljena presuda. Punih godinu i po dana sud, odnosno sudija nije uradio pismeni otpripravak presude. Pisana presuda stigla je pre tri dana u naše pravosuđe, odnosno u tužilaštvo. Pa sad ja postavljam pitanje, da je možda sud radio kako treba, možda ni Pukanić ne bi bio ubijen. Rok za izradu presude je osam dana, a za izuzetno komplikovan slučaj petnaest dana. Šesnaest meseci u slučaju nekoga ko je provereno ubica i jedan od najozbiljnijih kriminalaca u regionu je čist propust suda i nikog više. Ne komentarišem, naravno, presudu, već ono što jeste nadležnost Ministarstva pravde. Neprihvatljivo je da za ovako ozbiljne slučajeve izrada pismene presude traje šesnaest meseci. To je dokaz da nam je bila potrebna reforma pravosuđa. Ovakve stvari ubuduće će biti razlog za razrešenje, odnosno vodiće se jasno disciplinski postupak, a o razrešenju će odlučivati Visoki savet sudstva, a ne Skupština Republike Srbije, čime potpuno uklanjate uticaj politike na pravosuđe.

Reforma pravosuđa koju smo započeli prošle godine donošenjem sedam pravosudnih zakona prva je duboka reforma faktički od 1946. godine, jer predstavlja ne samo pitanje izbora sudija nego izgrađuje jedan potpuno novi pravosudni sistem, koji će pre svega dovesti do mnogo efikasnijeg suđenja, koje će trajati razuman vremenski period, pogotovu kad je reč o krivičnom postupku.

Ono što je novo i suštinski najvažnije, pogotovu kad govorimo o organizovanom kriminalu, jeste da umesto dosadašnjeg Vrhovnog suda, koji je praktično odlučivao i o vanrednim pravnim lekovima i predstavljao drugi stepen za važnije slučajeve i 90 odsto svih upravnih postupaka, imamo Kasacioni sud, koji će odlučivati isključivo o vanrednim pravnim lekovima, što je jedan zaista evropski model, i Upravni sud. Tu dolazi do velikog povećanja broja sudija. Do sada je radilo petnaest ljudi u Upravnom odeljenju Vrhovnog suda, a sada će raditi čitav novi sud sa 35 sudija i stručnim saradnicima, čime ćemo, siguran sam, ukloniti velik broj starih predmeta. Naravno, tu je i Apelacioni sud kao najvažniji, koji sada postaje drugi stepen u svakom smislu, znači i za organizovani kriminal i za sva dela, gde će samo u Beogradu imati oko sto sudija. Samim tim, mislim da se jasno vidi intencija da se pre svega ojača ono što je najvažnije, a to je beogradsko pravosuđe, jer se 80 odsto svih krivičnih predmeta radi upravo u Beogradu. Ako na to dodate Niš, Novi Sad i Kragujevac, sav ozbiljniji kriminal koji postoji u Srbiji vezan je za ova četiri grada, a ostala su zaista manja dela.

Dok smo radili kompletnu pravosudnu reformu, u svakom trenutku smo očekivali da dobijemo mišljenje Evrope. Blisko smo saradivali sa OEBS-om, sa Evropskom komisijom i, naravno, sa najvažnijom institucijom – Savetom Evrope. Konkretno: sa Venecijanskom komisijom, to jest komisijom Saveta Evrope koja je nadležna da da mišljenje i za pravosudne zakone i o reformi. U svemu ovome bilo je dosta nesporeda, različitih tumačenja, a imali smo jednu dužu javnu debatu sa Društvom sudija Srbije, koje se nije slagalo sa nekim rešenjima. Međutim, najbitnije je da je naša rešenja prihvatio Ustavni sud Srbije (stao je na stanovište da je izbor Visokog saveta potpuno u redu), te da nam je Savet Evrope zvanično dao punu podršku. Predsednik Venecijanske komisije rekao je da nas zaista podržava, da je to prava reforma, jedna od najozbiljnijih reformi u regionu. I ono što je najvažnije – po pitanju merila i kriterijuma za izbor i napredovanje sudija – u Savetu Evrope nam je rečeno da je sve apsolutno u skladu sa



evropskim standardima.

Naravno, takođe je naznačeno da neke stvari tehničke prirode treba promeniti. Rečeno nam je da država treba i da je vrlo oprezna i obazriva u reformama. Ali ono što je najvažnije, dobili smo zaista potpunu podršku.

U Skupštini Srbije će se 13. jula naći paket krivičnih zakona,

čime mi u potpunosti završavamo reformu krivičnog zakonodavstva. Sada idemo korak dalje u reformi specijalnog dela pravosuđa koji se bori protiv organizovanog kriminala. To je praktično novi zakon o borbi protiv organizovanog kriminala, novi zakon o krivičnom postupku, zatim zakon o specijalnom zatvorskom režimu koji nismo imali do sada, koji reguli-

TOMO ZORIĆ

UGRAĐIVANJE EVROPSKIH VREDNOSTI

Glavni problem u borbi protiv organizovanog kriminala je da se pribave dokazi koji će imati sudski kredibilitet, na osnovu kojih nekoga možete optužiti, izvesti pred sud i očekivati da sud donese pravosnažnu odgovarajuću presudu. To prikupljanje dokaza, ali ističem – validnih dokaza do kojih se dođe na zakonit način – predstavlja glavni problem. U svakom slučaju, tužilaštvo kada ima dovoljno dokaza da je neko učinio krivično delo, što rađa jednu zdravu i osnovanu sumnju, pokreće postupke.

Mislim da je saradnja između tužilaštva i policije danas na jednom mnogo višem nivou nego što je to bilo ranije, naročito što se tiče saradnje između lokalnih policija i lokalnih tužilaštava. Smatram, takođe, da u ovom momentu postoje u Srbiji i spremnost i htenje da se uhvatimo u koštac kako sa organizovanim kriminalom tako i sa drugim

vidovima teških oblika kriminala kao što su krivična dela silovanja, dečje pornografije, razbojništva, običnih dela ubistava koja nisu procesuirana u organizovanom kriminalu, do privrednog kriminala koji je takođe veoma moćan.

U Srbiji ima dovoljno kadrova koji su sposobni da izvrše reformu pravosuđa. Ovo što se sada desilo sa donošenjem čitavog seta pravosudnih zakona, među kojima je i formiranje državnog veća tužilaca, udara jedne zdrave temelje nove pravosudne kuće. Mislim da je Srbija mnogo uradila. Upravo je ovih dana i Venecijanska komisija dala pozitivne preporuke za izbor, merila i kriterijume i tužilaca i sudija i veoma pohvalno se izrazila za rešenja koja su tu sadržana. To je još jedan dokaz da smo uspeli da gradimo pravosudni sistem u kojem smo nedvosmisleno, u to sam apsolutno siguran, ugradili jedan evropski sistem vrednosti, koji treba da baštini buduća efikasnost našeg pravosuđa. Ova pohvala dokaz je da su svi kriterijumi i sva merila urađeni u skladu sa evropskom pravnom praksom i tradicijom i da sadrže taj evropski sistem vrednosti, što takođe znači da težimo ka tome. A i svima nam je cilj da dobijemo nezavisno i samostalno pravosuđe kao treću granu vlasti koja će vršiti ono što je i po Ustavu i po zakonu predviđeno.

>>

še na koji način će pripadnici organizovanih kriminalnih grupa služiti zatvorsku kaznu, naravno sa daleko manjim pravima nego što ih imaju obični zatvorenici, potpuno novi zakon o izvršenju krivičnih sankcija, te zakon o međunarodnom krivičnom sudu. I, naravno – izuzetno važan novi krivični zakonik koji ima velike i opširne promene, preko 160 članova. On pre svega predstavlja usaglašavanje sa pravom Evropske unije, odnosno Saveta Evrope. Do određene mere biće pooštrena kaznena politika, a s druge strane, definisana su i regulisana neka krivična dela koja do sada nisu postojala. Dobili smo mišljenje eksperta Saveta Evrope koji je izuzetno pohvalio nova rešenja koja su uneta u zakon.

Sa ovim mi završavamo u ovoj fazi potpunu promenu krivičnog zakonodavstva i verujem da do ulaska u Evropsku uniju nećemo imati potrebe da ulazimo u ozbiljnije i šire promene, tako da smo nakon 13. jula, što se tiče Ministarstva pravde, završili svoj deo posla. Sad ostaje da vidimo da li su tužilaštva, sudovi i policija – zakon reguliše sve tri ove oblasti – spremni i kadri, naravno, da primenjuju sve ove zakone. Među njima je i Zakon o međunarodnoj saradnji u krivičnim stvarima. Kao što je poznato, 2006. godine je izbrisana iz Ustava Republike Srbije odredba po kojoj ne može da dođe do izručenja državljana Srbije drugim državama, a Zakon o krivičnom postupku je to onemogućavao. Mi smo izbrisali taj deo odredaba iz Zakona o krivičnom postupku i doneli novi, poseban zakon o međunarodnoj saradnji u krivičnim stvarima. I, naravno, kaže se jasno da se ne dozvoljava izručenje srpskih državljana drugim zemljama, osim ako postoje bilateralni i multilateralni sporazumi. Zašto je to važno? Pre svega, ako želimo da uđemo u Evropsku uniju, zemlje Evropske unije izručuju jedna drugoj svoje državljanke i zbog toga smo to promenili. Ali to otvara jedno potpuno novo polje rada. Mi smo spremni da sa državama regiona kao Ministarstvo pravde zaključimo sporazume koji će predviđati izručenje naših državljana.

Naravno, u slučaju Hrvatske i Bosne i Hercegovine imamo ustavna ograničenja, ali to je upravo tema na konferenciji koju mi kao Ministarstvo pravde, zajedno sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, organizujemo u septembru u Beogradu. Doći će svi ministri iz regiona, iz Evropske unije i otvorićemo temu promene i usaglašavanja zakonodavstva u smislu da međusobno dozvolimo izručenja. Mislim da ćemo tu dobiti podršku kolega, a pošto je u Hrvatskoj skoro donet Zakon o oduzimanju imovinske koristi, mislim da se zakonodavstva međusobno usaglašavaju.

Još samo da podsetim na jednu ideju o kojoj je govorio ministar Dačić. Mi ćemo u septembru predložiti da se napravi regionalni centar za borbu protiv organizovanog kriminala (voleli bismo da bude u Beogradu), gde će sedeti i policajci i obavешtačji faktički iz svih bivših jugoslovenskih republika, naravno i drugih zemalja – Bugarske i Rumunije, ako budu zainteresovani – jer to je najbrži način da razmenjuju informacije. Spremni smo da preko Republike Srbije to finansiramo i da primimo kao goste predstavnike policije i tužilaštava iz svih zemalja. ×

BORBA PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA

SARADNJA KAO SUDBINA

Svima je, kao, jasno da se prekogranični organizovani kriminal može suzbiti jedino prekograničnom saradnjom policije, carine, službi bezbednosti i poreskih organa. U stvarnom životu, međutim, ta se saradnja stalno sapliće o etničke predrasude, komunističke navike i pojedinačne interese; sve ono, dakle, od čega operativci na terenu ne pate, ali pate političari i šefovi službi koje političari postavljaju



Ivici Dačiću, ministru unutrašnjih poslova i Miloradu Veljoviću, direktoru policije Srbije, pošlo je za rukom prošlog vikenda da – povodom Dana policije – u Beogradu okupe do sada najbrojniji sastav regionalnih policijskih direktora, načelnika i uopšte **PIŠE: MILOŠ VASIĆ** sokih šarži. Tako je personalno i funkcionalno bilo pokriveno celo “zapadno-balkansko” područje operacija, jedinstveni geoposlovni teatar i tržište od koga prekogranični organizovani kriminal živi i cveta. Tamo, na Makišu, u siromašnoj senci ono malo drveća pred birtijom, tokom koktela izgledali su zadovoljno svi ti šefovi, starešine, direktori i ostalo načelstvo. Posebno se isticao ravnatelj hrvatske policije Vladimir Faber, skroman i samozatajan, ali zato ponosan: on i njegov brat u Hristu Veljović upravo su, skoro do kraja, spakovali dvostruko ubistvo Pukanića i Franjića u Zagrebu, prošlog oktobra. Bio je to upadljiv primer uspešne saradnje na jednom složenom i teškom policijskom poslu, uzor za buduće poduhvate. To što su svi bili vidljivo zadovoljni pod žestokim suncem i sparini uprkos, ima manje veze sa rutinskim cirkusom “13. maj”, programom za decu priređenim po običaju; možda ima nešto više veze sa prisustvom skoro cele Vlade i Svakoga ko je Neko u Srbiji, sa predsednikom Tadićem na čelu. Pravi razlog, slutimo, bio je diskretni sastanak prethodnog dana, na kome se, kako izgleda, sa uspehom razgovaralo o budućoj saradnji.

Od tog protokolarnog uživanja, međutim, mnogo je važnije ono što se događalo iza zatvorenih vrata. Tu treba početi od bazičnih elemenata i stanja na terenu. Naime, kao što

Među zvanicama i direktori policija iz regiona: Proslava dana MUP-a Srbije



M. MILENKOVIC

je poznato svakome koga to zanima, prekogranični organizovani kriminal u ovom regionu ima kao svoj jedinstveni i celoviti teatar operacija, tržište i poslovni prostor geografsku celinu otprilike sve južno od linije koja bi spajala Trst i Odesu; politički gledano, to je sve jugozapadno od sadašnjih granica Evropske unije. Redom: Hrvatska, BiH, Srbija, Crna Gora, Kosovo, Albanija, Makedonija. Funkcionalno i operativno, međutim, tu spadaju i Turska, Grčka, Bugarska, Rumunija i Slovenija, kao neizbežni i veoma aktivni pravci na "heroinskom putu" ka Evropi, glavnom resursu organizovanog kriminala u ovom delu Evrope. Da nema tranzita heroina i ostalih narkotika, naši bi kriminalci sa opisanog područja bili svedeni na lokalnu klasiku: reket, iznudu, pljačke banaka, grabežna umorstva, oduzimanje motornih vozila radi prodaje na Divljem istoku itd.; ili na tradicionalnu pečalbu po bogatim evropskim zemljama, što je i dan-danas popularno među pametnijima i opreznijima.

E, sad: balkanski put šverca star je vekovima; nekada su kroz Balkan ka Evropi išli zlato i tepisi, a natrag oružje i gotov novac. Onda su ka Evropi posle Drugog svetskog rata krenuli narkotici, a ka Istoku kradeni automobili (bio je to veliki posao, kažu stari lisci) i još malo oružja, sve manje. Sada sa Istoka dolaze derivati opijuma i indijske konoplje, a sa Zapada sve manje kradenih automobila i oružja, a sve više sintetičkih droga, novca za zapiranje i propiranje, hemikalija za rafinaciju heroina eterskom precipitacijom i ostale hemijske procese (najvažniji je anhidrid sircetne kiseline, za heroin, jer je specifičan i složen za proizvodnju). Proizvodnja sintetičkih droga relativno je jednostavna – ako su odgova-

>>U SKLADU, DAKLE, S TIM, NAŠI KRIMINALCI S "PROSTORA" BIVŠE (PRETHODNE ILI NEKADAŠNJE, KAKO REČE ONAJ ISPOD LIPE) JUGOSLAVIJE OD POČETKA ZNAJU GDE SU PARE: U TRANZITU. ZNAJU I ZNALI SU TO ODUVEK I PRAVI POLICAJCI, ALI ONI SU NAIŠLI NA PREPREKU KOJA SE, ETO, TEK SADA POLAKO UKLANJA: ETNIČKU, POLITIČKU, IDEOLOŠKU I - ČESTO - POSLOVNU. KRIMINALCI NISU NIKADA IMALI TAJ PROBLEM: KRIMINALCI SU LJUDI TOLERANTNI, OTVORENI I BEZ BILO KAKVE PREDRASUDE - ETNIČKE, POLITIČKE, IDEOLOŠKE. KRIMINALCI ĆE UREDNO OPLJAČKATI I/ILI UBITI SVAKOGA KOGA TREBA - BEZ OBZIRA NA VERU, NACIJU I POLITIČKO OPREDELENJE - ZBOG PARA, NARAVNO

>>

rajuće supstance raspoložive – i polako se seli i na Istok, po logici širenja kapitala ka jeftinijoj radnoj snazi i bezbednijem okruženju. A potražnja je stabilna, sa tendencijom rasta; u slučaju heroina je potražnja još i imperativna i zato su profitne stope toliko visoke. Dakle, da nema te vitalne linije komunikacija kojom teče heroin, te “staze od belog praha” (Džon le Kare), balkanski kriminal bio bi provincijalan i manje-više zanemarljiv, lokalna priča, ukratko. Upravo taj heroinsko-tranzitni element od našeg regiona čini tako značajno područje: u svakom uspešnom prelasku državne granice, kilo heroina poskupi barem duplo, a evropsko tržište ne pravi pitanje od cene, jer ga tresu hladni znojevi.

U skladu, dakle, s tim, naši kriminalci s “prostora” bivše (prethodne ili nekadašnje, kako reče onaj ispod lipe) Jugoslavije od početka znaju gde su pare: u tranzitu. Znaju i znali su to oduvek i pravi policajci, ali oni su naišli na prepreku koja se, eto, tek sada polako uklanja: etničku, političku, ideološku i – često – poslovnu. Kriminalci nisu nikada imali taj problem: kriminalci su ljudi tolerantni, otvoreni i bez bilo kakve predrasude – etničke, političke, ideološke. Kriminalci će uredno opljačkati i/ili ubiti svakoga koga treba – bez obzira na veru, naciju i političko opredelenje – zbog para, naravno.

Policajci, međutim, bili su skrenuti sa svog posla i puta: od policije su svi naši postjugoslovenski režimi napravili armiju građanskog rata i shodno tome su je tehnički opremali i kadrovski popunjavali odozdo prema gore, sve od poslednjeg pozornika, pa do ministra. Naši su balkanski ratovi, uostalom, i započeli kao sukob zaraćenih policijskih plemena. Kad se sve završilo, kad smo se svi našli u našim suverenim i nezavisnim državama, kad su nastupili mir i normalizacija – policija je morala da se vrati svom poslu: da juri kriminalce, te iste kriminalce koji se u međuvremenu nisu ni svađali i srećno su saradivali. Kad je trebalo vratiti se kriminalistici i stvarnom policijskom radu, onom teškom, poštenom i pešačkom, kad se troše cipele, ispalo je: da jedva da imamo kriminalističku tehniku, jer nikoga nije zanimala; da su nam baze podataka o kriminalcima i kriminalu falične, a da nam je analitika skoro nepostojeća; da nam je sastav policije zagađen neobrazovanim dripcima, rođacima i politički podobnim nesposobnjakovićima, naročito na starešinskom nivou. Sada se pokazuje da rođaci, saborci i zemljaci ne zna-

ju posao; da šefovi imaju krajnje nezdrave relacije sa “patriotski” nastrojenim kriminalcima i istim takvim novokomponovanim tajkunima, a sve to po crti zajedničkog etničko-političko-poslovnog opredeljenja. Naravno da će se takvi iz sve snage odupirati svakoj prekograničnoj policijskoj saradnji koja vodi svođenju organizovanog kriminala na neke razumne razmere, pa tako ugrožava njihove profite i – konačno – položaje i slobodu, kad smo već kod toga. Izgleda da se pojavila ozbiljna opasnost: opasnost od toga da treba opet biti pošten, a tako nas je lepo krenulo...

U praksi i stvarnom životu, kako vidimo, naše policije po prirodi stvari, po profesionalnom nagonu (jer policajci prirodno teže pravdi i zakonitosti, kao što avion teži da leti) i zbog evropskog pritiska, saraduju sve bolje. Sada je zanimljivo ko se tome opire i s kojim razlozima. Svaka priča tipa “šta vi sa



**Prekretnica u regionalnoj saradnji:
Slučaj ubistva Ive Pukanića**

ustašama” i “šta vi sa četnicima” jasna je po sebi. Kako je Željko Milovanović pobegao policiji iz ruku u Doboju? Ko ga je upozorio? Odakle Ljuban Ećim na slobodi uz kauciju, kao i Joca Amsterdam, kad smo kod toga? Kako to da su još neki drugi i u Srbiji i u Hrvatskoj i dalje na slobodi – uprkos svemu što svi znamo? Kako su ovaj i onaj i onaj treći uspešno proprali i zaprali svoje heroinske i duvanske pare i sada su tajkuni koje se pita? Dobro: život ide dalje, nemojmo biti sitničavi, ljudi smo i dogovorićemo se, imaju oni zasluge za naše nove demokratije itd. Kriminalci i njihovi bankari i investicioni umetnici preživeli su: jedni sede u zatvoru, a ovi drugi investiraju njihove novce, plaćaju kaucije iz nepoznatih izvora, novcem kome nema traga ni porekla, i šta? Ništa.

Tek smo na početku i neka nas optimistički osmesi i uzajamna tapšanja po ramenu ne zavaraju.

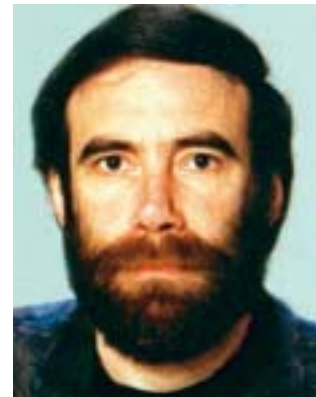
TATJANA TAGIROV

NOVINARI NA METI ORGANIZOVANOG KRIMINALA

Dokle god se u ovoj zemlji ne reše slučajevi ubistava kolega Slavka Ćuruvije, Milana Pantića, slučaj Dade Vujasinović i, naravno, našeg kolege iz "Vremena" Dejana Anastasijevića kome su eksplodirale bombe na prozoru, novinari se mogu smatrati ugroženima



Nerasvetljeni zločini:
Ubistva Slavka Ćuruvije i Milana Pantića
i bombaški napad na Dejana Anastasijevića



Borba protiv organiziranog kriminala nemoguća je bez učešća javnosti. Međutim, ako uzmemo za primjer naš beogradski sud, onda ćemo vidjeti da tamo postoji jako mnogo predmeta, jako malo suđenja, a da javnost praktično o tome ništa ne zna, zato što se i novinari i urednici i javnost fokusiraju isključivo na velike slučajeve koji obuhvataju poznate ličnosti i slučajeve. Sve ovo ostalo ostaje praktično nepokriveno. Mislim da nema niti jednog novinara koji može reći koliko suđenja traje u ovom trenutku u Specijalnom sudu za organizirani kriminal.

Takođe je problem što se ti slučajevi ne prate sustavno. Dakle, nešto se počne, počne se od optužnice, počne suđenje i tu obično sve stane. Nakon toga se sve zaboravlja i čeka se presuda koja se vrlo površno objavljuje u medijima. Na kraju krajeva, od toga svega nismo nimalo pametniji. To bi trebalo

promijeniti, ako zbog ničeg drugog, onda zbog toga da bi javnost shvatila da ipak postoji u ovoj zemlji neko ko se bori protiv i korupcije i organiziranog kriminala i svih tih pojava. Naravno i da se shvati da smo previše ogrezli u korupciju, ali da ipak ima tih nekih malih otočića gdje postoje ljudi koji se pokušavaju s time izboriti.

Mislim da je ista situacija i u ostalim zemljama regiona. Uređivačke politike i pitanje tržišta naprosto nameću da se novinari uglavnom površno

bave takvim problemima. Zato i javnost nema pravu sliku, u stvari, kakva je točno situacija i kako se nadležni pokušavaju boriti sa organiziranim kriminalom i korupcijom.

I još nešto je izuzetno važno. Dokle god se u ovoj zemlji ne riješe slučajevi ubojstva kolega Slavka Ćuruvije, Milana Pantića, slučaj Dade Vujasinović i, naravno, našeg kolege iz "Vremena" Dejana Anastasijevića kome su eksplodirale bombe na prozoru, novinari se mogu smatrati ugroženima.

Podsjetiću, kad je riječ o kolegi Pantiću, da je bivši ministar policije Dragan Jočić u jednom trenutku bio izjavio da kolega Pantić nije trebao biti ubijen, nego je trebao biti zaplašen, pa se malo u tome pretjeralo. Ako se zna da nije trebalo biti ubijen, da je trebao biti samo zaplašen, onda se vjerojatno zna ko je naredio da se zaplaši, tko ga je tako plašio i tko ga je ubio.

TOMO ZORIĆ

TUŽILAŠTVO NEMA ŠTA DA KRIJE

Nama je cilj utvrđivanje pune istine o tome ko je ubio Slavka Ćuruviju, jer taj naš pogled u prošlost u stvari je naš pogled ka budućnosti. Ukoliko želimo da imamo jednu zdravu budućnost, da se takve stvari ne dešavaju, taj slučaj mora biti rasvetljen.

Kad je reč o slučaju Slavka Ćuruvije, tužilac Radovanović, dok je obavljao dužnost specijalnog tužioca za organizovani kriminal, po prvi put je taj predmet doveo do suda, to jest da se dokazi sada sudski prikupljaju i sudski fiksiraju. Ranije, taj predmet je bio u prekrivičnom postupku. Nijedan dokaz nije izveden na način kao što se to nakon tog zahteva radilo, a to je da se svi dokazi prikupljaju pred istražnim sudijom.

Naravno, sada je veliki problem i protok vremena. Postupak se najbolje može sprovesti ako na licu mesta nađete dokaze. Vreme je prošlo i sada je problem naći dokaze da se neko može izvesti pred sud. Mi operativno možda i znamo dokle ti kraci dosežu. Štaviše, po prvi put tužilac Radovanović obavljajući posao specijalnog tužioca rekao je jednu možda istorijsku stvar – da koreni ubistva Slavka Ćuruvije dosežu do Službe državne bezbednosti i da to otprilike predstavlja neki vrh kako je išao taj lanac komandi. Ali šta je sada nama problem? Nama je problem prikupiti dokaze za to. Možda se operativno zna da je ubistvo Slavka Ćuruvije preko Službe državne bezbednosti, ali je sada sasvim drugo pitanje koje na pravnom terenu moramo da otvorimo – da li imamo dokaz ako kažemo da je to lice izvršilo krivično delo i da je naredilo krivično delo da bi sud doneo valjanu sudsku presudu. Jer, sad kad bismo ušli u sudski postupak, ukoliko bi sud to odbio, imamo *non bis in idem* – ne dvaput o istome, i više ne možemo otvoriti taj postupak.

Za kolegu Slavka Ćuruviju, sigurna sam da se nije otišlo do kraja u istrazi. Naime, sadašnji v.d. republičkog tužioca gospodin Radovanović nam je u nekoliko navrata, još dok je bio na dužnosti specijalnog tužioca, obećavao da će za dva, tri ili pet meseci biti cijela ta stvar razriješena i da ćemo imati formiran predmet i nekakve pomake u slučaju ubojstva Slavka Ćuruvije. Ništa od toga, međutim, nije se desilo. Novinarska logika, koju možete nazvati i laičkom, govori da ako se ode u nadležne službe koje su Slavka Ćuruviju pratile danima sve do trenutka njegove likvidacije i nađu se imane ljudi koji su u tom učestvovali, onda će se naći najvjerojatnije i činjenice koje bi mogle dovesti do počinioca i naravno do naredbodavca. Odnosno, neposrednog počinioca znamo, ali još uvek ne znamo ko je naredio ubojstvo Ćuruvije.

Moram da kažem da je to ipak, bez obzira što su očekivanja javnosti, pa i mene kao građanina Srbije, izuzetno velika, taj predmet ipak je napravio određeni korak i pomak napred, onoliko koliko je to bilo moguće, s obzirom na formalno-pravne probleme i poteškoće sa kojima smo se suočili. Sada su otvorene istražne radnje, sada se pred istražnim sudijom fiksiraju dokazi. Proba se na sve načine, koristeći i mnoge tehnike i tehnologije i metode da se dođe do adekvatnih dokaza.

Moram da kažem i da je specijalni tužilac, odmah kada je predmet upućen istražnom sudiji sa zahtevom za prikupljanje istražnih radnji, pozvao porodicu pokojnog Ćuruvije, pozvao punomoćnike, otvorio predmet. Punomoćnik porodice Ćuruvija u svako doba dana može da dođe, da izvrši uvid, da vidi kako to ide. Jednostavno, Tužilaštvo nema šta da krije, niti želi bilo šta da krije. Nama je cilj utvrđivanje pune istine o tome ko je ubio Slavka Ćuruviju, jer taj naš pogled u prošlost u stvari je naš pogled ka budućnosti. Ukoliko želimo da imamo jednu zdravu budućnost, da se takve stvari ne dešavaju, taj slučaj mora biti rasvetljen.

Ali, s druge strane, mora i javnost da ima razumevanja da je prošlo deset godina, da je sada veoma teško prikupiti dokaz koji će imati sudski kredibilitet, da ne dođemo u situaciju da optužimo nekog na osnovu operativnog saznanja ili dokaza koji nema sudsku težinu i onda sud oslobodi to lice. Onda više nikada nećemo moći da vodimo taj postupak. Teškoće koje prate prikupljanje dokaza nisu male. Ali slučaj rasvetljavanja ubistva Slavka Ćuruvije je otvoren i dalje, novi specijalni tužilac gospodin Radosavljević aktivno učestvuje, prikuplja dokaze, veliki broj lica je saslušan, saslušani su svedoci koji nisu ranije saslušavani... Kažem, na sve načine pokušava se rešiti taj slučaj i mislim da će presecanjem tog Gordijevog čvora, kad god da se on desi i kad god da dođe, to biti zapravo jedan veliki podstrek za budućnost.

ZAŠTITA OD PRETNJI

U ovom trenutku u Srbiji preko četiri stotine dokumenata reguliše pitanje poverljivosti i ko ima pravo da stavi oznaku državne tajne

Ljudi koji vode službe bezbednosti su, verujem, apsolutno posvećeni otkrivanju ovih najtežih krivičnih dela i istine. Ti ljudi pre 2000. godine bili su protiv režima Slobodana Miloševića.

Problem je, međutim, što direktori tih službi ili par kvalitetnih i dobrih ljudi ne predstavljaju ove institucije. Siguran sam da određeni delovi Službe i dalje – neću reći da iznose lažne, neistinite informacije – jednostavno prikrivaju saznanja. I zbog toga je izrazito važno da se nastavi sa reformama svih službi bezbednosti. Mislim da nije sporno da je tadašnja Služba državne bezbednosti direktno izvršila ili organizovala ubistvo Slavka Ćuruvije. Tu treba tražiti istinu, tu treba tražiti tajnu, tu treba tražiti one koji kriju dokaze, odnosno počinioce i nalogodavce.

U tom kontekstu, Ministarstvo pravosuđa je uradilo jedan zakon koji mislim da će biti vrlo važan. To je Zakon o klasifikaciji tajnih podataka ili Zakon o zaštiti tajnih podataka. U ovom trenutku u Srbiji preko četiri stotine dokumenata reguliše pitanje poverljivosti i ko ima pravo da stavi oznaku državne tajne. Praktično, svi državni organi, i ne samo službe bezbednosti, imaju pravo da to urade, tako da veliki broj akata u ovom trenutku nije dostupan javnosti, od finansijskih do svih drugih. Sećate se samo čuvenog slučaja Kovačević i postavlja se pitanje ko ima pravo ili nema pravo da stavlja oznaku poverljivosti i da li ima određeno pravo ili nema. Ovaj zakon će takođe 13. jula sa ovim setom zakona ići u proceduru. To je jedan potpuno moderan evropski za-

kon, urađen po svim standardima. Jasno je definisano koji organ ima pravo pristupa kojim informacijama. Moram da kažem da čak ni predsednik Republike neće imati pravo uvida u sve podatke. I mislim da je to pravi način sistemskog ograničavanja rada Skupštine. Onaj ko stavi oznaku poverljivosti, moraće da obrazloži zašto i, naravno, postojaće institucije koje će vršiti kontrolu da li se taj podatak krije ili ne.

S druge strane, moraće da prođemo kroz celokupnu državnu dokumentaciju koja ima oznaku poverljivosti, da bismo dobili novu klasifikaciju ili da bi ta oznaka bila skinuta. Ja mislim da će se upravo u tom procesu otkriti mnogo dokumenata za koje sada kažemo da postoje, a možda direktori službi i ne znaju da postoje i da je to pravi način. To je primena reformske politike.

Što se tiče Ministarstva pravde kad su u pitanju novine i obavljanje novinarske profesije, mi smo u izmeni Krivičnog zakonika uradili dve stvari. Prvo, za napad na novinare biće izricana veća i oštrija kazna. Definitivno, nismo išli sa onim predlogom da novinari budu službena lica, jer to bi značilo da vi u novinarskoj profesiji možete da primete direktna naređenja od vašeg urednika i tako dalje, što nije u duhu profesije. Moram reći i da smo rešili pitanje pretnji novinarima. Napravljeno je jedno potpuno novo, da kažem krivično delo, koje obuhvata u istom paketu nosioce najviših državnih funkcija (znamo šta se dešavalo skoro kad je u pitanju zgrada Predsedništva i predsednik Tadić) i sudije, tužioce i novinare: do pet godina zatvora kazniće se ono lice koje preti novinarima zbog obavljanja novinarske funkcije i mislim da će ovako koncipirano krivično delo ostvariti efekat generalne prevencije. Na taj način smo regulisali nešto što do sada nije bilo regulisano i naravno dosta otežavalo obavljanje novinarske profesije.

Naravno, ono što nam predstoji jeste donošenje novih zakona o službama bezbednosti. Mislim da je i direktor BIA najavio u jednom trenutku donošenje novog zakona. To je pravi put. Ali nešto što je sistemski uništavano dobrih trinaest, četrnaest, petnaest godina, pa se od Službe napravila jedna kriminogena grupa umesto državne službe, nije lako preko noći ni promeniti i verujem da smo u principu zaista na dobrom putu.

TATJANA TAGIROV

VLADE BEZ ZAVRŠNIH RAČUNA

Dobri zakoni su samo jedan od uvjeta za pravnu državu i za vladavinu prava. Zakone provode ljudi, tako da tu uvijek postoji mogućnost zloupotreba i krivog tumačenja. Ja se duboko nadam da će novi zakon doprinijeti tome da se što više dr-

žavnih organa i institucija odaziva na zahtjeve novinara i da im dostavlja informacije koje traže. Ovako, novinarski posao najčešće je "rudarski rad jer u našoj zemlji sve je još uvijek vrlo netransparentno. O tome najbolje govori činjenica da niti jedna vlada od 2001. godine do danas nije podnijela svoj završni račun, što bi bilo potpuno nedopustivo u bilo kojoj normalnoj evropskoj zemlji. Dakle, kad pođemo od toga da svako krene raditi svoj posao, da se počne ponašati po zakonima, da javno radi, a da ne bunari podzemno, onda će nam svima biti mnogo lakše.

>>

OPŠTE INFORMACIJE

Fondacija Friedrich-Ebert osnovana je 1925. godine kao političko nasleđe prvog demokratski izabranog predsednika Nemačke, Friedricha Eberta. Socijaldemokrata Ebert, koji se od zanatlije uzdigao na najvišu državnu funkciju, podstakao je osnivanje fondacije sa sledećim ciljevima:

- političko i društveno obrazovanje ljudi svih društvenih slojeva u duhu demokratije i pluralizma
- stipendiranje mladih, nadarenih studenata i podrška u istraživačkom i naučnom radu
- doprinos međunarodnoj komunikaciji i saradnji

Fondaciju Friedrich-Ebert su Nacisti zabranili 1933. godine, a 1947. je ponovo počela sa radom i do danas sledi svojim brojnim aktivnostima tada postavljene ciljeve.

Kao privatna, kulturna i institucija od javnog interesa, sledi ideje i vrednosna načela socijalne demokratije.

Od samog osnivanja fondacija se zalaže za međunarodnu saradnju i osniva svoje kancelarije u preko sto zemalja sveta dajući doprinos razvoju pluralizma, pravne države, socijalne pravde i nenasilnom rešavanju konflikata u državi i društvu.

Friedrich-Ebert-Fondacija je privatna, kulturna i institucija od javnog interesa, koja sledi ideje i vrednosna načela socijalne demokratije i radničkog pokreta. Deluje širom sveta aktivnostima u duhu prvog predsednika Nemačke Republike, gospodina Friedricha Eberta.

Zadaci fondacije su:

- političko i društveno obrazovanje kao sistem za prenos demokratskih vrednosti i stavova
- podrška međunarodnom razumevanju i partnerstvu sa zemljama u razvoju
- podrška studentkinjama i studentima, talentovanim za nauku i angažovanim u društvenim aktivnostima, kao i novim generacijama naučnika i naučnica iz zemlje i inostranstva
- naučni i istraživački rad
- podrška kulturi i umetnosti

Partneri Fondacije Friedrich-Ebert su sindikati, nevladine organizacije, udruženja građana, istraživačke i edukativne institucije, građanski pokreti, organizacije civilnog društva, parlamenti, državne institucije i međunarodne organizacije. Težišta rada svih kancelarija fondacije odgovaraju i posebnim potrebama i zahtevima lokalnih partnera. Obrazovanje, savetovanje ili razmena iskustava sprovodi se uz pomoć eksperata ili ekspertskih grupa na edukativnim skupovima, konferencijama, seminarima, radionicama, javnim tribinama. U zemljama istočne i jugoistočne Evrope tematski okviri obuhvataju između ostalog, demokratizaciju društva, ekonomski oporavak i proces privredne i političke integracije u Evropsku Uniju.

MEĐUNARODNA SARADNJA

Međunarodna saradnja spaja Fondaciju Friedrich Ebert sa partnerima u preko sto zemalja sveta.

Cilj ove saradnje je podrška većoj participaciji, pluralizmu, pravnoj državi, socijalnoj pravdi i nenasilnom rešavanju konflikata kako u državi tako i u društvu. Partneri FESa su sindikati, udruženja, istraživačke i obrazovne institucije, građanski pokreti, organizacije civilnog društva, ali i parlamenti, institucije vlasti i međunarodne organizacije.

Oblasti rada su u koheziji sa potrebama lokanih partnerskih organizacija. Obrazovanje, savetovanje i razmena iskustava sprovode se putem saradnje sa ekspertima, organizovanjem konferencija, seminara, okruglih stolova i radionica. Spekter tema prostire se od demokratizacije, u mnogim zemljama Afrike, Azije i Latinske Amerike, do tranzicije u srednjoj i istočnoj Evropi, kao i problemima ekonomske i političke integracije u Evropi i širom sveta.

FONDACIJA U SRBIJI

U Srbiji fondacija Friedrich Ebert radi od 1996. godine podržavajući razvoj civilnog društva i demokratizaciju društvenih struktura kroz seriju projekata. Partneri fondacije na ovim prostorima su, pored ostalih, sindikati, nevladine organizacije, naučne ustanove, slobodni mediji, politički edukativni centri, itd.

Fondacija u saradnji sa svojim partnerima organizuje edukativne skupove, seminare, okrugle stolove, konferencije, tribine, publikuje i promovise časopise, naučne studije i istraživanja. Potpomaže uspostavljanje dijaloga između različitih etničkih grupa, političkih partija i sindikata, nenasilno rešavanje sukoba, uspostavljanje dijaloga i saradnje, i pruža podršku društvenim institucijama (fakultetima, institutima, školama) u njihovom naučnom radu.